28 χώρες

2.490 αθλητές

57 αθλήτριες (κολύμβηση, τένις)

Η ΕΠΟΧΗ

Γκρίζα χρονιά για τους Βρετανούς, χρονιά ανάστασης για τα Βαλκάνια: Ο Άγγλος εξερευνητής Ρόμπερτ Σκοτ έφτασε στις 18 Ιανουαρίου στον Νότιο Πόλο, όπου βρήκε μια νορβηγική σημαία μπηγμένη στον πάγο. Στον αδυσώπητο κι απάνθρωπο αγώνα για την κατάκτηση του Νότιου Πόλου, ο Νορβηγός Ροάλντ Αμούνδσεν είχε νικήσει. Ο Ρόμπερτ Σκοτ έμπηξε την αγγλική σημαία λίγο πιο κει και πήρε το δρόμο της επιστροφής. Στις 20 Μαρτίου, πέθανε μαζί με τους συντρόφους του, μόλις είκοσι χιλιόμετρα μακριά από τη βάση τους. Τον Απρίλιο, στο παρθενικό του ταξίδι στον Ατλαντικό ωκεανό, το γιγάντιο υπερωκεάνιο «Τιτανικός» έπεσε πάνω σε κινούμενο παγόβουνο, νότια της Νέας Γης (κοντά στις ακτές του Καναδά). Βυθίστηκε στις 15 του μήνα. Νεκροί 1564. Σώθηκαν 705. Η τελευταία επιζήσασα πέθανε στις αρχές Φεβρουαρίου του 1997.

Μεσολάβησε η Ολυμπιάδα της Στοκχόλμης, τον Ιούλιο, ενώ η βαλκανική χερσόνησος έβραζε. Στις 22 Σεπτεμβρίου του 1912, η βαλκανική συμμαχία ήταν γεγονός. Στις 30 και με τον στρατό του Μαυροβούνιου να προελαύνει, Ελλάδα, Σερβία και Βουλγαρία έστελναν κοινό τελεσίγραφο στον σουλτάνο. Η Οθωμανική αυτοκρατορία έπρεπε να παραχωρήσει «εδώ και τώρα» αυτονομία σε όλα τα ευρωπαϊκά της εδάφη.

Την επομένη (1 Οκτωβρίου), η Ελλάδα υποδεχόταν στην Αθήνα τους βουλευτές από την Κρήτη. Στις 4 Οκτωβρίου κι ενώ ο στρατός του Μαυροβούνιου συνέχιζε να προελαύνει ακάθεκτος (είχε κυριεύσει κι άλλες δυο πόλεις), η Οθωμανική αυτοκρατορία κήρυσσε τον πόλεμο. Ξεκινούσε η εποποιία των Βαλκανικών πολέμων.

Πενήντα ημέρες αργότερα, τα μόνα σοβαρά οθωμανικά ερείσματα στα Βαλκάνια απέμεναν τα Γιάννενα, η Σκόδρα και η Αδριανούπολη. Τα Γιάννενα έπεσαν στις 21 Φεβρουαρίου του 1913. Η Αδριανούπολη στις 13 Μαρτίου. Ο Αυλώνας στα τέλη του μήνα. Η Οθωμανική αυτοκρατορία ζήτησε ανακωχή. Στη συνδιάσκεψη στο Λονδίνο, χαράχτηκε στον χάρτη μια περίπου ευθεία γραμμή από τον Αίνο ως τη Μήδεια. Ό,τι βρίσκεται ανατολικά της γραμμής ανήκε στους Τούρκους. Ό,τι δυτικά, στους συμμάχους και την Αλβανία, που έπρεπε να τα βρουν μεταξύ τους. Στις 17 Μαΐου του 1913, υπογραφόταν η συνθήκη. Ο Α' Βαλκανικός πόλεμος είχε τελειώσει. Με τους Βουλγάρους να μην έχουν χωνέψει ότι έχασαν τη Θεσσαλονίκη.

Ξαφνικά, τα ξημερώματα 17 Ιουνίου του 1913, ξέσπασε ο Β' Βαλκανικός πόλεμος. Οι Βούλγαροι έκαναν αιφνιδιαστική επίθεση εναντίον Ελλήνων και Σέρβων. Νικήθηκαν. Ως τις 10 Ιουλίου του 1913, ο ελληνικός στρατός είχε απελευθερώσει ολόκληρη την Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη. Στις 13, οι Σέρβοι έπαιρναν το Βιδίνιο στις όχθες του Δούναβη. Στις 18, ο ελληνικός στρατός βρισκόταν μπροστά στην βουλγαρική πόλη Τζουμαγιά. Την ημέρα εκείνη συμφωνήθηκε ανακωχή.

Νικητές και νικημένοι κάθισαν στο τραπέζι των συνομιλιών, στο Βουκουρέστι. Ο Νέστος ορίστηκε ελληνοβουλγαρικό σύνορο. Η Δυτική Θράκη έμεινε στους Βούλγαρους. Η Σερβία κράτησε ό,τι κέρδισε στα νότια - νοτιοανατολικά της και το Μαυροβούνιο περίπου διπλασίασε την έκτασή του.

Την 1η Νοεμβρίου, στην Αθήνα, υπογραφόταν η ελληνοτουρκική συνθήκη, με την οποία αναγνωριζόταν ότι τα νησιά του Αιγαίου (εκτός από την Ίμβρο και την Τένεδο και τα «ιταλικά» Δωδεκάνησα) ήταν ελληνικά.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

Ο μεγαλύτερος αθλητής του κόσμου ήταν Ινδιάνος της φυλής Φοξ, με καταβολές κι από τη φυλή Ποταουτόμι! Πρόκειται για τον Τζιν Θορπ, τον άνθρωπο που οι σύλλογοι διεκδικούσαν για τις επιδόσεις του σε έντεκα διαφορετικά αθλήματα, ενώ θα μπορούσε να είναι ένας μεγάλος χορευτής. Τα συνδύασε σχεδόν όλα, κερδίζοντας με περισσή ευκολία το Δέκαθλο και το Πένταθλο στους Ολυμπιακούς της Στοκχόλμης. Η επίδοσή του το 1912, άντεχε για ασημένιο μετάλλιο το 1948, ολόκληρα 36 χρόνια αργότερα. Η ζωή του έγινε κινηματογραφική ταινία με τίτλο «Ο άνθρωπος από Μπρούτζο» με πρωταγωνιστή τον διάσημο ηθοποιό, Μπαρτ Λάγκαστερ.

Ο Τζιν Θορπ γεννήθηκε το1888, σε ένα καταυλισμό Ινδιάνων στην Οκλαχόμα. Ήταν μισός Ινδιάνος Οχ από τον πατέρα του που είχε και αίμα ιρλανδικό και μισός Ινδιάνος Ποταουτόμι από την μητέρα του, που είχε γαλλικές ρίζες. Όλοι τον γνώριζαν με το όνομα Τζιν Θορπ, ενώ για τους ανθρώπους της φυλής του ήταν ο Πία Το-Χούι.

Στα 10 του, έχασε τον δίδυμο αδελφό του, Τσάρος, στα 12 τη μητέρα του και στα 15 τον πατέρα του. Τίποτα στη ζωή του δεν προμήνυε ότι θα γινόταν ένας από τους μεγαλύτερους αθλητές του κόσμου, ο «μεγαλύτερος», κατά τους συναθλητές του.

Στα 1907, περνούσε τυχαία έξω από ένα προπονητήριο στίβου και στάθηκε λίγο να χαζέψει. Οι αθλητές προσπαθούσαν να πηδήξουν το 1.70 αλλά έριχναν συνέχεια τον πήχη. Πήρε φόρα και πέρασε άνετα πολύ πιο πάνω από τον πήχη. Στη συνέχεια, άρχισε να τους νικά όλους, σε όποιο άθλημα κι αν τον δοκίμαζαν.

Ήταν τέτοιες οι αθλητικές ικανότητές του, που σύλλογοι από ένδεκα διαφορετικά αθλήματα τον ήθελαν στις ομάδες τους, ενώ κέρδισε και το κολεγιακό πρωτάθλημα χορού με τις σπάνιες φιγούρες του.

Στη Στοκχόλμη, κέρδισε πανεύκολα τόσο στο πένταθλο, όσο και στο δέκαθλο. Κανένας δεν μπορούσε να τον απειλήσει.

Ο βασιλιάς της Σουηδίας, Γουσταύος, έσπευσε να τον συγχαρεί, λέγοντάς του:

«Κύριε, είστε ο μεγαλύτερος αθλητής του κόσμου».

Ο Θορπ απάντησε:

«Φχαριστώ, βασιλιά».

Επιστρέφοντας στην Αμερική, είδε πλήθη λαού να τον περιμένουν και να του επιφυλάσσουν αποθεωτική υποδοχή, ζητωκραυγάζοντας στους δρόμους το όνομά του. Αργότερα, ο ίδιος σχολίασε:

«Άκουγα τόσο κόσμο να φωνάζει το όνομά μου και δεν μπορούσα να συνειδητοποιήσω ότι ένας άνθρωπος μπορεί να έχει τόσους φίλους».

Τα άσχημα μαντάτα ήρθαν λίγους μήνες αργότερα. Τον Ιανουάριο του 1913 κατηγορήθηκε ότι ως παίχτης του ράγκμπι, εισέπραττε 25 δολάρια τη βδομάδα, πριν να πάει στην Στοκχόλμη. Η ΔΟΕ απεφάνθη ότι δεν ήταν ερασιτέχνης αθλητής και αποφάσισε να πάρει τα δυο χρυσά μετάλλια πίσω. Ο Θορπ κόντεψε να τρελαθεί. Έστειλε γράμμα στην Ολυμπιακή Επιτροπή των ΗΠΑ:

«Ζητώ συγνώμη», έγραφε, «που εγώ σαν ένα απλό ινδιανόπουλο δεν μπορούσα να γνωρίζω τέτοια πράγματα. Δεν υπέπεσα σε κάποιο λάθος. Το ίδιο μ' εμένα κάνουν και άλλα παιδία στα κολέγια. Μετά την Ολυμπιάδα έλαβα χιλιάδες γράμματα με χρήματα που όμως επέστρεψα, γιατί δεν ήθελα να βγάλω δολάρια από τις επιδόσεις μου στον στίβο».

Η Ολυμπιακή Επιτροπή των ΗΠΑ πήρε το μέρος του αλλά η ΔΟΕ δεν άλλαξε γνώμη. Έστειλε μάλιστα από ένα χρυσό μετάλλιο στον Σουηδό Βίσλαντερ, που ήρθε δεύτερος στο δέκαθλο, και στον Νορβηγό Μπι, δεύτερο στο πένταθλο. Και οι δυο αρνήθηκαν να τα παραλάβουν, λέγοντας ότι ανήκουν «στον μεγαλύτερο αθλητή του κόσμου, τον Τζιν Θορπ».

Στην υπόλοιπη ζωή του, ο Ινδιάνος Φοξ τα βρήκε δύσκολα. Έβγαζε το ψωμί του παριστάνοντας τον αρχηγό φυλής και μετέχοντας σε σόου με ινδιάνικους χορούς.

Πάντως, είκοσι χρόνια αργότερα, στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Λος Άντζελες αποδείχθηκε ότι δεν τον είχαν ξεχάσει. Του πρόσφεραν θέση στους επίσημους, δίπλα στον αντιπρόεδρο των ΗΠΑ, Τσαρλς Κέρτις.

Στα 1950 προσβλήθηκε από καρκίνο αλλά πέθανε από καρδιακή προσβολή στις 28 Μαρτίου 1953, στην Καλιφόρνια. Η κηδεία του έγινε στο χωριό Τσανκ της Πενσυλβανίας, του οποίου οι κάτοικοι δέχθηκαν να αλλάξει το όνομα σε Θορπ, προκείμενου να έχει το δικαίωμα να φιλοξενήσει στη γη του το κορμί του «μεγαλύτερου αθλητή του κόσμου».

Η δικαίωση ήρθε τριάντα χρόνια αργότερα. Στις 13 Οκτωβρίου 1982, η ΔΟΕ αποφάσισε τελεσίδικα ότι ο Τζιν Θορπ δικαιούταν τα χρυσά του μετάλλια. Στις 18 Ιανουαρίου 1983 η αδικία επανορθώθηκε με την παράδοση των δυο μεταλλίων στα παιδιά του Αμερικάνου δεκαθλητή.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Ο Κώστας Τσικλητήρας αναδείχθηκε χρυσός ολυμπιονίκης στο μήκος άνευ φόρας ύστερα από ένα συγκλονιστικό αγώνα. Ο Τσικλητήρας, μετά τα 3.47 μ. που είχε πετύχει στους πανελλήνιους αγώνες, συγκαταλεγόταν στα φαβορί, αλλά ποτέ τίποτα δεν ήταν σίγουρο.

Ξεκίνησε τον αγώνα με άλμα 3.14 μ. για να ακολουθήσουν ένα 3.26 μ. και το τρίτο 3.37 μ. που τον έφερε στην πρώτη θέση. Ο μεγάλος αντίπαλός του, Αμερικανός Άνταμ Πλατ, τα έδωσε όλα στην τελευταία του προσπάθεια, πήγε πολύ κοντά στον Έλληνα πρωταθλητή αλλά τελικά έμεινε στα 3.36 μ. μόλις ένα εκατοστό πίσω. Το χρυσό μετάλλιο ταξίδευε ήδη για την Ελλάδα και ο Τσικλητήρας πετούσε στα ουράνια, κάτω από τις επευφημίες των

φιλάθλων.

Λίγες μέρες αργότερα, με άλμα 1.55 μ., πήρε το χάλκινο μετάλλιο στο ύψος άνευ φόρας ολοκληρώνοντας έτσι τον προσωπικό του θρίαμβο στη Στοκχόλμη.

Η επιστροφή του στην Αθήνα ήταν μια μεγάλη γιορτή. Χιλιάδες φίλαθλοι τον υποδέχτηκαν, τον σήκωσαν στα χέρια και τον μετέφεραν στην Ομόνοια και στον Πανελλήνιο, όπου τον περίμεναν οι επίσημοι. Ο σύλλογος του έκανε δώρο ένα χρυσό ρόλοι με χαραγμένη πάνω του την ημερομηνία της νίκης. Όλοι πανηγύριζαν με μοναδική απουσία των εκπροσώπων της Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων της χώρας, που δικαιολογήθηκαν ότι δεν τους έστειλαν πρόσκληση!

Η τράπεζα Αθηνών του προσέφερε δουλειά στο κεντρικό της κατάστημα. Λίγους μήνες μετά, πήρε μέρος στον Βαλκανικό πόλεμο, στην πρώτη γραμμή, αλλά προσβλήθηκε από μηνιγγίτιδα. Παρά τις προσπάθειες των γιατρών, πέθανε στις 10 Φεβρουάριου του 1913, σε ηλικία μόλις 25 χρόνων.

Από τους άλλους Έλληνες αθλητές που πήραν μέρος στην Ολυμπιάδα της Στοκχόλμης, την καλύτερη εμφάνιση πραγματοποίησε ο σκοπευτής Νίκος Λεβίδης, που, με 95 βαθμούς, κατέκτησε την 4η θέση στην καραμπίνα από 300 μ.

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

* Μετά την απονομή των χρυσών μεταλλίων στον Τζιν Θορπ, ο τσάρος της Ρωσίας Νικόλαος του χάρισε ένα πανάκριβο κρύσταλλο διακοσμημένο με χρυσό, ενώ ο βασιλιάς της Σουηδίας μια χάλκινη προτομή.

* Ο μεγαλύτερος σε διάρκεια αγώνας πάλης στην ιστορία έγινε στην Στοκχόλμη ανάμεσα στον Εσθονό Μάρτιν Κλάιν και τον Φιλανδού Άλφρεντ Ασικάινεν. Κράτησε συνολικά 11 ώρες και μάλιστα κάτω από καυτό ήλιο. Την νίκη πήρε ο Κλάιν, που ήταν τόσο εξαντλημένος, ώστε δεν κατάφερε να πάρει μέρος στον μεγάλο τελικό, με αποτέλεσμα το χρυσό μετάλλιο να κερδίσει ο Σουηδός Καλές Γιόχανσον.

* Στο μοντέρνο πένταθλο μετείχε και ένας 26χρονος υπολοχαγός του στρατού των ΗΠΑ, που χρόνια αργότερα έμελλε να γράψει σελίδες δόξας. Ήταν ο Τζορτζ Πάτον, στρατηγός στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Στην Ιταλία, αχρήστευσε πολλές γερμανικές μεραρχίες, ενώ, μετά την απόβαση στη Νορμανδία ήταν ο πρώτος που πέρασε τον Ρήνο και πάτησε σε γερμανικό έδαφος. Η ζωή του έγινε θέμα δύο κινηματογραφικών ταινιών («Στρατηγός Πάτον» και «Οι τελευταίες μέρες του στρατηγού Πάτον»). Ο νεαρός υπολοχαγός κατέλαβε την 5η θέση, επειδή απέτυχε στο καλύτερο του αγώνισμα, τη σκοποβολή. Μετείχε με το στρατιωτικό του περίστροφο και όχι με ειδικό πιστόλι και επέμενε ότι η δεύτερη σφαίρα του πέρασε μέσα από την τρύπα της πρώτης και γι αυτό δεν άφησε ίχνος.

* Κάλλιστα θα μπορούσε να θεωρηθεί Σπαρτιάτης ο Καναδός Τζωρτζ Γκούλντικ, που κέρδισε το χρυσό μετάλλιο στα 10.000 μέτρα βάδην. Γυμναζόταν καθημερινά, έτρωγε ελάχιστα, μιλούσε ακόμα πιο λίγο. Το τηλεγράφημα στη γυναίκα του έγραφε: «Νίκησα. Τζορτζ»!

ΞΕΡΕΤΕ ΟΤΙ:

* Το όνομα ενός κολυμβητή των Η Π Α από τη Χαβάη ήταν Ντιουκ Παόα Καχίνου Μάκοτ Χουλικοχόα Καχαναμόκου. Μια «ομάδα» μόνος του.

* Στην κούρσα των 10.000 μ., με νικητή το Φιλανδό Κολεμάινεν, μετείχαν 15 αθλητές αλλά εξαιτίας της τρομακτικής ζεστής ξεκίνησαν 11 και τερμάτισαν μόλις πέντε.

* Ο Άρνολντ Τζάκσον που κέρδισε την κούρσα των 1.500 μ. έγινε ήρωας του Α’ Παγκόσμιου πόλεμου, τραυματίας τρεις φορές και σε ηλικία 27 χρόνων ήταν ο νεότερος στρατηγός του βρετανικού Στράτου….

* Ο νικητής των 100 μ., Αμερικανός Ραλφ Κρεγκ, ύστερα από 36 χρόνια και σε ηλικία 59 ετών, ξαναπήρε μέρος σε Ολυμπιάδα: Το 1948 στο Λονδίνο, στην ιστιοπλοΐα.

(Έθνος, Αύγουστος 2004) (τελευταία επεξεργασία, 30.7.2009)